

Corsarios ingleses e mareantes galegos no Pacífico sur

Xerardo Dasairas

Nos anos finais do século XVI, alá nas augas ecuatoriais do Pacífico, van enfrentarse en batalla marítima, un corsario inglés e un militar galego que acabou rendendo e capturando ao pirata e ao seu barco. Este feito, como adoita acontecer, tería máis repercusión pola importancia do inglés e incluso por unha das suas cartas, ficando o heroico mariño galego, como era habitual, nun segundo plano.

O corsario John Hawkins

Este é un relato no que se entremesturan personaxes e accións e cómpre comezar por este Sir inglés que fixo os cartos traficando con escravos e logo coas accións corsarias contra os barcos e poboacións hispanas en América co seu curmán Francis Drake. Non imos deternos nas suas falcatruadas, mais é preciso aludir a unha delas, pouco coñecida, que tivo como escenario as rias de Pontevedra e Vigo.

Nestas datas Francia e Inglaterra estaban en guerra con España e a voracidade inglesa semellaba colmada coa derrota da flota española nas Dunas e a ocupación de varias cidades dos Países Baixos. Ademáis, os conflitos internos pola sucesión de Cromwell van desactivar aos corsarios ingleses por un tempo e os enfrontamentos entre ambos países van ser mínimos.

Neste contexto, e de volta cara a Inglaterra dunha das suas expedicións, vai chegar a Marín a comezos de xaneiro de 1559, o famoso contrabandista John Hawkins a bordo do seu galeón *Minion* despois dunha longa travesía e cunha tripulación esfameada e afectada polo escorbuto. Na arribada a Marín, o barco foi axudado a atracar por un mariño, que acostumado á presenza de comerciantes ingleses,

John Hawkins

actuou como práctico. Xa en terra, o propio rexidor da vila e máis un comerciante inglés colaboraron na recuperación física da tripulación, regalándolle Hawkins a este último unha das escravas negras que traía como botín. Aquí pasaron uns días, mais os fríos ventos do norte e a necesidade de acabar de recuperarse, levárono a se trasladar a Teis onde foi axudado por outros dous barcos mercantes ingleses que estaban alí fondeados. Durante a súa estancia en Vigo, John Hawkins realizou varias vendas a mercaderes locais consistentes en 1.200 varas de lenzos e unha ducia de escravos africanos.

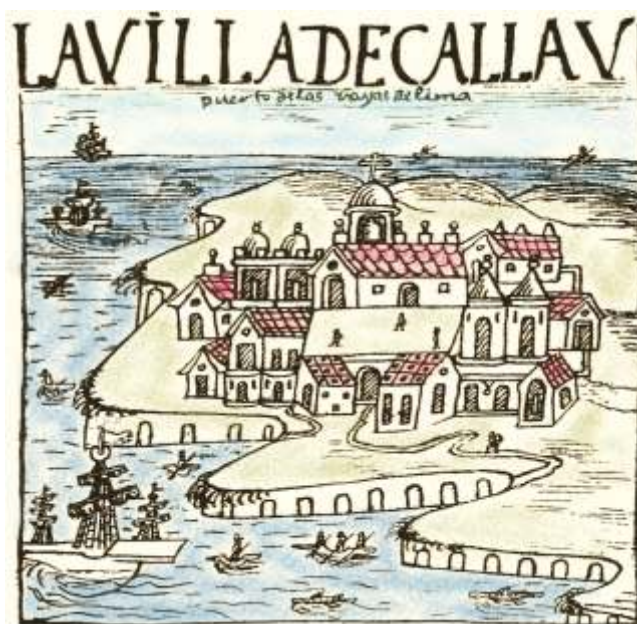
A mediados deste mesmo mes de xaneiro, xa reposta a tripulación, zarparon de Vigo pero na altura das Cíes espertou o seu espírito depredador e asaltou un barco que entraba na ría, roubándolle unha boa parte do cargamento de viño que transportaba. Todo isto provocaría a indignación do rei Filipe II que requeriu da Real Audiencia da Coruña unha investigación do acontecido: «*Emos tenido avysson que Juan de Aquines, (John Hawkins en tradución castelá) inglés corsario, a llegado con un navío a ese reino, al puerto de la villa de Vigo, y a nos parecido mucho descuydo que el alcalde maior o justicia de la dicha villa e puerto no se aya informado y savydo*

la calidad del dicho Juan Aquines y no le aya detenido su nabio hasta avisarnos y aguardar lo que fuere de servido proveer...» Ademáis, nestas datas, só estaban autorizados a comerciar con barcos extranxeiros os portos reais de Baiona e da Coruña, sendo que o de Vigo era do arcebispo de Santiago aínda que desde a Idade Media xa era adoito que barcos doutros países comerciasen aquí a pesar de contravir as ordes reais. No informe, emanado das testificacions no proceso por este asunto, consta que o Juan Aquines (John Hawkins) «*era un mozo bien tratado, algo moreno de rostro y de mediana estatura y vestía calzas de terciopelo carmesí, medias de aguja y una cuera (chaquetaña de pel) de escarlata guarnecida*».

Álvaro Rodríguez de Mendaña e Neira e Isabel Barreto de Castro

Nestas historias entrecruzadas remontamos agora ao ano 1586 cando o virrei do Perú Fernando de Torres y Portugal, conde de Villardompardo, coincidía coa idea de Álvaro de Mendaña, descubridor das illas Salomón de colonizalas antes de que se fixesen con elas os ingleses. É neste mesmo ano cando este berciano vai casar en Lima coa xoven Isabel Barreto de Castro, filla dos pontevedreses Nuno Rodríguez Barreto e Mariana de Castro e a prevista expedición ás Salomón vai aprazarse pois nas costas chilenas xa andaba asaltando poboacións o corsario inglés Thomas Cavendish.

Esta expedición volve a tomar corpo en 1590 coa chegada do novo virrei (1589) García Hurtado de Mendoza, IV marqués de Cañete que nomea a Hurtado visitador general de Galeras y Navíos de Su Majestad, mais, outravolta, cando en 1593 a expedición xa estaba para saír, chega a noticia da incur-

sión do corsario inglés Richard Hawkins, atacando e saqueando diferentes poboacións do litoral. O virrei deulle orde a Mendaña de aprestar a flota existente e puxo a fronte da mesma ao galego Beltrán de la Cueva y Castro, que en combate naval, que narraremos posteriormente, derrotou a Hawkins podendo saír logo do porto de El Callao o 9 de abril de 1595, a expedición de Mendaña e Barreto con catro barcos e cunha pasaxe de catrocentas persoas, homes, mulleres e nenos, amáis de Diego, Lorenzo, Luis e Mariana, irmáns de Isabel que co seu home berciano, acreditan a colonización destas illas por galegos co apoio do virrei do Perú, García Hurtado de Mendoza, casado coa galega Teresa de Castro, irmá de Beltrán de Castro, o heroe que venceu a Hawkins sen moito recoñecemento oficial.

Flota de Mendaña en Lima

San Gerónimo, nave capitana, galeón de 200 a 300 toneladas. Capitán e piloto maior: Pedro Fernández de Quirós, portugués.

Santa Ysabel, nave almiranta, galeón de 200 a 300 toneladas. Capitán: Lope de Vega. Desaparecería o 7 de setembro de 1595.

San Felipe, galeota de 30 a 40 toneladas. Propietario e capitán: Felipe Curzo. Desaparecería o 10 de decembro de 1595.

Santa Catalina, fragata de 30 a 40 toneladas. Propietario e capitán: Alonso de Leyra. Desaparecería o 19 de decembro de 1595.

Beltrán de Castro y de la Cueva

A pesar da súa fazaña de apresar ao corsario inglés, as noticias sobre este personaxe son escasas e incluso confusas, pois segundo datos xenealóxicos naceu en Cuéllar (Segovia) e segundo a Real Academia da Historia naceu en Galicia en 1550 e morreu en Madrid en 1618. Como fose, o ser fillo de Pedro Fernández de Castro y Portugal, V conde de Lemos, II conde de Andrade, III conde de Vilalba e II marqués de Sarria é abondo para certificar a súa forte ligazón con Galicia, ademáis de servir na Armada, cousa pouco frecuente entre os segovianos. Como segundo fillo que era, non herdou os títulos do pai e seguiu a carreira militar sendo nomeado cabaleiro da Orde de Alcántara en 1569, con 19 anos. No reinado de Filipe II, participou en 1580 como capitán das tropas españolas que invadiron e anexionaron Portugal á Coroa española, destacando nalgunhas accións bélicas.

En 1589 trasládase a Lima coa súa irmá Teresa de Castro y de la Cueva e co seu cuñado García Hurtado de Mendoza, IV marqués del Cañete que acababa de ser nomeado virrei do Perú. Nestas circunstancias, sería el quen se enfrentase e vencese en 1594 ao corsario inglés R. Hawkins, retornando dous anos despois a España, alcanzando o rango de tenente xeneral cando se retirou.

Nalgunhas das súas biografías repétese que Beltrán era un xoven de 22 anos cando en realidade tiña 44 pois con aquela idade é imposible (8 anos) que participase na ocupación de Portugal.

Richard Hawkins e o seu periplo

Richard Hawkins era fillo do contrabandista, negreiro e corsario John Hawkins do que xa falamos anteriormente. Fogueouse desde moi novo co seu parente Francis Drake en diversas accións e propúxose emular a este e máis a Cavendish, alcanzando as costas do Pacífico sudamericano baixo o virreinato español do Perú.

En 1588 construiu nos asteleiros do Támesis un barco que foi botado co nome de *Repentance* (Arrepentemento) a suxerencia da súa madrestra, mais ao ano seguinte, por orde da raiña Isabel I, foille mudado o nome a *Dainty* (Delicado) pola súa aparencia e fermosura, aínda que era moi semellante ao outro galeón, o *Revenge* (Vinganza).

Contodo, a viaxe que tiña prevista, segundo el, de exploración e científica, tivo que aprazarse e o seu pai fíxose cargo dos gastos do barco pondo ao servizo da Armada inglesa e participando entre os anos 1589 e 1592 no apresamento de barcos españois e portugueses con distintos capitáns.

Neste último ano, acuciado polos gastos do barco, J. Hawkins decide venderlo (?) ao seu fillo Richard que retomou o proxecto da viaxe, arraxándoo, armándoo cuns trinta canóns e unha dotación de arredor de cen homes. Obtida a patente de corso, partiría o 12 de xuño de 1593 do porto de Plymouth co *Dainty*, acompañado da urca ou carraca de transporte *Hawk* (Falcón) de 100 Tm. e oito canóns ao mando do capitán Tharlton, acompañados da pinaza *Elegance* de 60 Tm. para as descubertas.

Richard Hawkins

A travesía ata as Canarias foi bastante accidentada pola impericia da tripulación, tendo que facer unha recada de tres meses nas illas e logo, na altura do Golfo de Guinea case naufragan por un erro de cálculo do propio Hawkins. Finalmente, cara ao 10 de novembro arriban a Santos (Brasil) onde se aprovisionan e cinco días despois, debido ás mortes por escorbuto, establecen acampamento fronte á illa portuguesa de Santa Ana pero son acosados por milicianos e algúns pequenos barcos polo que teñen que facerse ao mar.

Como o escorbuto seguía cusando moitos mortos, deciden afundir o *Hawk* (Falcón) trasvasando a súa tripulación aos outros dous barcos. Na ruta cara o Río da Prata atacan e capturan un barco portugués de 100 toneladas que levaba ao gobernador de Angola e 50 soldados que logo sería liberado, despois de apoderarse de todas as súas provisións. Isto xa ocorría no mes de xaneiro de 1594 e cando navegaban cara o sur perderían contacto coa *Elegant* da que logo se soubo que decidira retornar a Inglaterra. Hawkins continuaría xa só co *Dainty* e na viaxe cara o sur topou cunhas illas e crendo que eran descoñecidas procedeu a darlles nome cando en realidade eran as Malvinas, xa descubertas anteriormente.

Cara o 20 de febreiro e despois de oito meses de navegación, entra no Estreito de Magallanes e a comezos de abril xa está no Pacífico costeando con rumbo norte as terras chilenas, sobrepasando Valdivia e a Illa Mocha, despois de enfrontar unha galerna. En abril vai atacar o porto de Valparaíso onde captura catro barcos mercantes,

obtendo un rescate en cartos de 25.000 ducados e levando pola forza ao piloto español Alonso Pérez Bueno que xogarí a un papel clave ao encamiñalo cara o porto do Callao onde estaba a recién formada

Armada del Mar del Sur, sen que o corsario inglés se decatase do asunto.

Mentres Hawkins estaba negociando o rescate dos barcos en Valparaíso, o capitán Juan Martínez de Leiva partiu cara o porto de El Callao cun barco lixeiro, para avisar ao virrei das accións do corsario nas costas chilenas. O 17 de maio, o virrei García Hurtado de Mendoza vai organizar con prontitude a flota existente, composta dunha nao capitana con vinteito canóns de bronce, unha almiranta con trinta pezas, o galeón *San Juan* e tres pataches, con “*cuatro piecezuelas y esmeriles por las proas de cada uno y*

O virrei Hurtado de Mendoza

treinta arcabuceros y mosqueteros por barco”, pódoo ao mando do seu cuñado Beltrán de Castro.

Nesta situación, vai coincidir a presenza no porto de El Callao da flota dos catro barcos de Isabel Barreto e Hurtado de Mendoza que segundo os datos exercía en Lima como Visitador General de Galeras y Navíos de Su Majestad e apoiou o nomeamento de Beltrán. Quizáis máis pendente da súa expedición ás Salomón, preferiu preservar os seus barcos, máis ben galeóns de carga, e deixar que Beltrán de Castro, como militar, dirixise as operacións contra Hawkins.

Á caza do corsario

O 24 de maio sae a flotilla de Beltrán de El Callao con rumbo sur na busca de Hawkins e o 3 de xuño reciben noticias de que este navegaba cara a el na altura de Arica, aínda en Chile con rumbo a Lima, enganado polo piloto español secuestrado. Na madrugada do 5 de xuño, domingo da Santísima Trindade, navegando cara o sur pola costa de Chinchá Alta e San Vicente de Cañete, xa en augas do Perú, a flota de Beltrán de Castro vai avistar o *Dainty*.

Mais, cando Beltrán se dispuña para o ataque, desencadeouse unha forte galerna que danou o mastro principal da capitana e rachou o velame da almiranta, ficando só o galeón *San Juan* en condicións de

perseguir ao inglés pero perdeu o contacto con el durante a noite. Sábese que Hawkins, aproveitando as circunstancias e para gañar velocidade, lanzou pola borda todo o botín que levaban a bordo pondo rumbo norte cara á Illa dos Lobos e Huanchaco onde liberaron ao piloto español Alonso Pérez, aliviados por liberarse do acoso de Beltrán de Castro... Este, vendo que á mañá seguinte non hai rastro do corsario, retorna a Lima pois os danos nos barcos e a súa dispersión non permiten a persecución. Menos a nao almiranta, os demais barcos, afectados nos mastros, necesitan de reparacións grosas e quedan inutilizados polo que dispoñen só desta, aprestando entón un barco menor con vela latina (galizabra) de 100 TM. acompañados dunha falúa para explorar enseadas e caladoiros.

Neste tempo Hawkins continuou navegando cara o norte para seguir a rapinar todo aquilo que lle era fácil e perto de Trujillo asaltou e queimou un barco, saquenado logo a aldea de Huanchaco onde deixou a Alonso Bueno, o piloto español secuestrado en Valparaíso.

Poucos días despois de saquear Huanchaco chegaron alí os dous barcos de Beltrán de Castro e recolleiron ao piloto. Este daríalles valiosa información sobre o corsario, do número de homes e canóns do barco e das posibles intencións do inglés que, ao parecer, non incluían as cidades de Puná e Guayaquil por estaren ben defendidas. Finalmente, o xoves 30 de xuño, os barcos de Beltrán de Castro

avistaron o *Dainty* de Hawkins e despois de perseguilo, alcánzaronlo perto de Atacames (Ecuador) na bahía de San Mateo. Véndose atrapado, o inglés lanzou un ataque sorpresa pero foi rexeitado e tivo que retirarse acosado polos barcos españois que non cesaban no ataque, dezmando pouco a pouco aos 120 homes da *Dainty* que resistían heroicamente, ata o punto de que nunha ocasión case se apropian do estandarte da nave de Beltrán de Castro.

Ao facerse noite, cesaban os combates e os barcos desaparecían na escuridade ao apagaren todas as luces, momentos que aproveitaban os ingleses para fuxir.

Así estiveron dous días ata que na madrugada do día 2 de xullo, día da Visitación da Nosa Señora, os barcos españois alcanzaron de novo ao *Dainty*, lanzándolle unha salva de canonazos para convidar a Hawkins a renderse, mais este denevou a oferta. Entón, novas andanadas de canón deixaron o barco corsario desarborado e sen posibilidade de manobrar, procedendo á súa abordaxe en loita corpo a corpo.

Superados polas forzas españolas, os ingleses izaron ao fin a bandeira branca de rendición: Máis de 30 corsarios quedaron mortos sobre a cuberta e outros tantos estaban feridos, incluído Hawkins que presentaba dous balazos de certa consideración que fixeron temer pola súa vida.

Os prisioneiros e feridos, uns noventa, foron pasados aos barcos españois onde recibiron atención pois Beltrán de Castro prometera tratalos como soldados capturados “en buena guerra”. A todo isto, a nave inglesa, xa con tres metros de auga na sentina,

semellaba irse a pique e entón pasou á mesma o xeneral Miguel Ángel Felipón cuns homes que con boa *maña, diligencia e industria* salvaron o que quedaba de interese no barco, conseguindo ademais taponar as vias de auga.

Logo, remolcaron o barco cara a Illa das Pérolas e despois á Illa de Perico, porto da cidade de Panamá a onde chegaron o día 9 deste mes de xullo. A recepción nesta cidade foi xubilosa e os habitantes subiron a bordo do Dainty coa consideración dun bo trofeo de guerra xa que só as armas e municións tiñan un valor de 78.000 pesos. Durante varios meses o barco sufriu as reparacións necesarias para volver a navegar sendo que o virrei Hurtado de Mendoza non recibiu a noticia ata a madrugada do 14 de setembro e a pesar do intempestivo da hora, ordenou o repenique das campás da cidade e a celebración dunha misa solemne de acción de grazas na igrexa de San Agustín.

Bahía do Callao

O retorno a Lima

Contodo, Beltrán de Castro e os barcos, incluído o Dainty non retornaron a Lima ata decembro e avisado o virrei da súa chegada, ordenou un recibimento trunfal: Conviene que para dicho recibimiento, salgan los atabales desta ciudad y trompetas y menestriles y que los que tañeren estos instrumentos salgan con libreas y bien aderezados... La infantería les saldrá a recibir camino desde el Puerto de El Callao hasta las últimas casa de la ciudad. O corsario inglés tamén foi paseado polas ruas de Lima entre os insultos da poboación que se desafogou con el chamándolle ladrón, asasino e violador, reclamándoo o Tribunal da Inquisición de Lima para xulgalo e encarceralo como herexe.

Praza maior de Lima nesta época

Beltrán de Castro, tentando manter a promesa, feita na rendición, de darlle un salvoconduto para que el e os seus homes puidesen retornar a Inglaterra, fixo todo o posible para liberalo e incluso lle escribiu ao Rei sobre o asunto. O 17 de decembro de 1695, o propio rei contéstalle ao galego que sabe da importancia do personaxe pero por estar preso polo Santo Oficio *es mejor que le dé largas al asunto*.

Hawkins permanecería nos cárceres limeños tres anos, sendo enviado a España en 1597 para continuar preso, primeiro en Sevilla e logo en Madrid en condicións moi extremas. Finalmente foi liberado en 1602 ao pagar a sua familia 3.000 libras polo seu rescate e ao chegar a Inglaterra foi nomeado *sir*, elixido membro do Parlamento e logo foi alcalde de Plymouth, nomeándoo Jacobo I vicealmirante da flota de Devon, encargada, paradoxalmente, da vixilancia e a loita contra os piratas nas costas do sur da illa. Aínda en 1620, dous anos antes de morrer con sesenta anos, Richard Hawkins dirixiu unha expedición contra os corsarios berberiscos que asolaban o Mediterráneo desde o norte de África.

Este episodio na literatura

Cando Richard Hawkins aínda estaba convalescente e recluído no porto de Perico (Panamá) no galeón San Andrés, este vai escribirlle ao seu pai unha carta con data de 5 de agosto de 1694, na que lle na-

rra as peripecias da sua viaxe e o combate cos españois, dando tamén noticias dalgúns membros da sua tripulación e suliñando que foron atendidos por bos cirurxáns e que el mesmo está case curado das suas feridas que parecían mortais. Defende que a sua misión nestas augas era científica e de exploración e comenta que ao arranxar o *Dainty* partirán para Lima, sendo conscente de que a sua carta vai ser traducida ao castelán e divulgada, como así foi.

Sospéitase que a tradución da carta foi obra dun español que levaba a bordo como intérprete e sabemos que se fixeron un par de copias, unha manuscrita, dada para a imprenta do turinés Antonio Ricardo (Ricciardi) establecido en Lima e outra, a impresa, de catorce páxinas, que lle foi enviada a España ao cardeal Rodrigo de Castro, irmán

de Beltrán de Castro que debeu ser quen financiou a sua impresión. O título do opúsculo é *Carta de Ricardo Hauquines, escrita en el puerto de Perico, en seys de agosto, de 1594 años para embiar a su padre Juan Hauquines a Londres*.

Outra publicación impresa deste episodio, figura na primeira parte do poema épico *Arauco domado* composto por Pedro de Oña en 1596 a petición do virrei García Hurtado de Mendoza que quería contrarrestar o desdén recibido por Alonso de Ercilla en *La Araucana* onde o define como un “mozo capitán acelerado”.

Pedro de Oña, mostra, por veces, no seu longo poema, unha certa empatía, compartida con Beltrán de Castro, cara o corsario inglés co que debeu tratar en Lima:

*Assi el audaz pyrata se dezia,
Y Aquines por blasón, de clara gente
Moço, gallardo, próspero, valiente,
De proceder hidalgo en quanto hazia;
Y acá, según moral filosofía,
(Dexado allá lo que su ley consiente)
Affable, generoso, noble, humano,
No crudo, riguroso, ni tyrano.*

Mais para contrarrestar esta visión cabaleiresca pero arriscada a ollos da Inquisición, introduce por veces alusións a Hawkins definíndoo como *astuto*,

Libro de Richard Hawkins

pérfido, protestante..., el robador Inglés... En 1598, Lope de Vega, no seu poema épico *La Dragontea*, tamén faría alusión ao episodio bélico dos españois (con Beltrán de Castro ignorado) contra o corsario inglés. Entre 1603 e 1604 o propio Hawkins escribiría *The Observations of Sir Richard Hawkins, Knight, in his Voyage into the South Sea*, obra que non se publicaría ata 1622, no ano da súa morte.

Pedro de Oña no seu poema non se esquece do barco de Hawkins e igual que a raíña de Inglaterra cando foi botado este galeón, dedícalle unha emotiva lembranza:

*Perdiéronse las naues de su armada,
En la angostura, y boca del Estrecho,
Quedándole vna sola de prouecho,
Tan bella, que la Linda fue llamada;
Para qualquier encuentro aparejada,
Por ser su gente práctica, y derecha,
Y ella, de bien armada, y guarnecida,
Bastante a no temer, y a ser temida.*

Que foi do galeón Dainty?

O Dainty de Hawkins

🇬🇧 Inglaterra

Nome: *Repentance* (Arrepentemento).
Renomeado: *Dainty* (Delicado).
Clase: Galeón de guerra de 400/500 Tm. armado cuns 30 canóns.
Tripulación: 115 homes.
Capturado por Beltrán de Castro en 1594.

🇪🇸 España

Rebautizado: *Ntra. Sra. de la Visitación* e nomeado *Visitación* ou *La Inglesa*.
En 1600 armaba 18 canóns e en 1615 a penas 12 pezas artilleiras. Vendido en 1619 con 25 anos de servizo.

O *Dainty*, xa en Lima, quedou ao servizo da Armada Española co nome de *Nuestra Señora de la Visitación* polo día en que foi capturado pero por abreviar, acabou denominado como *La Visitación* e chamada incluso *La Inglesa*, servindo na Armada del Mar del Sur durante vintecinco anos. Entre 1596 e 1604, o galeón combateu as intrusións holandesas na zona cunha tripulación de 145 homes e 18 canóns. Entre o 1602 e 1604, o *Visitación* foi sometido en Guayaquil a tales reformas que semellaba outra embarcación. Mais, en 1615, estaba xa en mal estado para facerse ao mar e foi destinada a protexer o porto do Callao con 30 homes e 12 canóns. Con todo, o 12 de maio deste ano, zarpou deste porto cara a Panamá en apoio dun convoi que levaba cartos privados e da Real Facenda e traer na volta ao novo Virrey do Perú, o Príncipe de Esquilache. Durante o goberno deste virrei, o xa veterano *Visitación* seguiría en servizo, a pesar de que os pilotos que o gobernaban acusaban os seus defectos ao navegar de cinguida. Despois o único que se sabe do antigo *Dainty* ou *Visitación* é que foi vendido entre 1617 e 1619, para financiar a compra doutros buques de guerra.

A propósito de...: Segue a descalificación de Galicia e dos galegos

Como vimos, a expedición de Isabel Barreto e Álvaro de Mendaña ás Illas Salomón entrecrúzase nos nosos relatos e a través dos nosos artigos tentamos recuperar e reverter a óptica histórica coa que, a historiografía española antiga e a moderna adoita obviar ou incluso menosvalorar con frecuencia aos galegos.

Isabel Barreto e Álvaro de Mendaña

Mais, o abraiante é que esta tendencia descalificatoria, ao que se ve, segue actualmente, pois o leonés Juan Gil, académico da RAE, filólogo, medievalista e experto nos descubrimentos do Novo Mundo, segundo o seu currículo, di que o leonés Álvaro de Mendaña e a súa muller, a pontevedresa Isabel Barreto, saen de Lima con dúas naves e unha mariñeiría composta *polo peor da cidade*, na procura do Eldorado e as Illas do Rei Salomón...

Este autor leonés cóntanos no seu último libro que o seu paisano Mendaña (non era leonés senón berciano) fixo un matrimonio de comenencia coa adiñeirada pontevedresa Isabel de Barreto, *cobizosa e déspota como ela soa* e que foi ela «A doña» quen se fixo coa nao en calidade de almiranta cando morreu o seu home Álvaro de Mendaña e o seu irmán, Lorenzo de Barreto, tendo que asumir o mando con aquela tripulación: *La ambiciosa capitana fue tan cruel con la tripulación que hizo ahorcar a un marinero porque contravino sus órdenes y bajó a tierra para recoger unos cocos.*

Queda claro que este señor, hoxe, no século XXI e con bastantes prexuízos femininos, aínda non admite que unha muller, galega por máis, asumise o papel de almiranta, falecidos o seu home e irmán, xa que era ela quen pagaba parte da expedición. Incluso, pretendendo louvar *ao seu paisano leonés*, Álvaro de Mendaña, o

que consegue é deixalo mal, mostrándoo como un comenenciado que *deu un braguetazo* (?). Para botarlle máis lixo á nosa galega, que ao que se ve era unha *lurpia* de coidado, conta que casou deseguida nas Filipinas... E que, se era rica e independente.

O que este señor académico non explica, é a situación dunha muller, que para os galegos é unha pioneira da emancipación feminina, que perdeu os cartos nunha expedición frustrada e que tiña todo o dereito a procurar a súa estabilidade nun pequeno mundo de homes rodeados de auga... Novelado ou non, isto non se sostén e menos aínda que Mendaña era leonés pois daquela o Bierzo aínda era galego, estaba baixo a soberanía do conde de Lemos, falaban galego (marca territorial cultural) e como di a historia *“por ser como era, llave e principio del reyno de Gallizia”*.

Tamén Claude de Bronseval nos concreta no seu libro *“Peregrinatio Hispanica”* de 1532, que *“aquí en Ponferrada es donde termina el reino de Castilla y comienza el de Galicia”*. Bartolomé de Villalba y Estaña, no seu libro *“Peregrino curioso”* (1570), indica *“tiene esta villa (Vilafranca) buena vega, aunque ya está en Galicia, donde falta pulicia y sobra malicia (...)”*. En fin, un puro dislate *cazurro* que desaconsella intoxicarse máis...

Mapa de Mercator. Galicia nestas datas co Bierzo